

Т.В. Івченко – здобувач Інституту держави і права ім. В.М. Корецького;
науковий керівник – д-р юрид. наук, директор Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького, академік Національної академії наук України
Ю.С. Шемшученко

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ

Ст. 54 Конституції України гарантує громадянам свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом.

Іншою статтею Конституції кожному гарантується право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Це право закріплене в ст. 41 Конституції України [1]. Таким чином, комерційна таємниця, яка належить до об'єктів права інтелектуальної власності, будучи результатом інтелектуальної, творчої діяльності людини, прирівнюється до будь-яких інших об'єктів цивільно-правових відносин. А отже, як і будь-які інші об'єкти власності потребує швидкого та ефективного захисту прав її власника. Так чи ні, зробимо спробу з'ясувати.

Якщо у самому Законі України “Про основи національної безпеки України” від 19 червня 2003 р. “основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві визначені: [...] недосконалість механізмів захисту прав інтелектуальної власності [...]”, – актуальність дослідження обраної тематики не викликає сумнівів.

Захист прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю розпочинається з вибору адекватного способу захисту, від якого залежить склад юридичних фактів, які підлягають доведенню в процесі розгляду справи. Тобто, ми повинні чітко розуміти які саме права підлягають захисту: абсолютні права власника або виключні права особи на комерційну таємницю? На жаль, тлумачення вищенаведених статей Конституції України не надає нам сьогодні такої змоги.

Сам факт наявності в Конституції України норм про захист інтелектуальної власності є важливим кроком на шляху розвитку конституційного законодавства відповідно до загальносвітових прогресивних тенденцій, але в нашій правовій системі, яка тільки формує традиції демократичного конституціоналізму, правове регулювання інтелектуальної власності за допомогою конституційних приписів поки не набуло поширення [2, с. 23]. Такі обставини викликають неоднозначні підходи до проблеми. Наприклад, Н.В.Бочарова відносить право на результати інтелектуальної

творчості до невідчужуваних прав людини, які мають пріоритет і повинні охоронятися конституцією [3, с. 8].

Питання конституційного забезпечення прав на інтелектуальну власність стали предметом наукового вивчення і в Російській Федерації [4, с. 163]. На необхідність найширшого застосування конституційних норм як норм прямої дії під час розгляду питань щодо прав інтелектуальної власності вказує Е.В.Халіпова. Е.П.Гаврілов навпаки вважає, що Конституція РФ визначає лише охорону інтелектуальної власності законом, не встановлюючи ніяких принципів або правил такої охорони [5, с. 2]. На наш погляд, трактування статей Конституції будь-якої країни повинне спиратися на всебічний підхід, закріплений в сучасних міжнародних документах з прав людини [6].

У Європі також зростає значущість конституційного регулювання інтелектуальної власності, про що свідчить розроблена Конституція Євросоюзу. Показовим прикладом, де конституційне закріплення прав інтелектуальної власності широко використовується в правозастосовчій практиці і служить основою тлумачення і нормотворчості є Конституція США.

Підсумовуючи викладене, вважаємо за необхідне зробити наступні висновки:

1. Права на такий об'єкт інтелектуальної власності, як комерційна таємниця, на нашу думку, слід відносити тільки до виключних прав людини, які мають пріоритет і підлягають конституційному захисту.

2. Правове регулювання інтелектуальної власності за допомогою конституційних приписів потребує поширення.

3. Зарубіжний досвід свідчить про те, що конституційне забезпечення права інтелектуальної власності може сприяти ефективності її правового захисту і у цьому напрямі бажано розвивати вітчизняне законодавство.

Література

1. Конституція України (28 червня 1996 р.) Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.

2. Бочарова Н.В. Конституційне закріплення права інтелектуальної власності в державах Європи: порівняльно-правовий аналіз // Юридична Україна, 2005. – № 5. – С. 23-30.

3. Бочарова Н.В. Право на результати творчої діяльності в системі сучасних прав людини і громадянина // Юридична Україна, 2006. – № 3. – С. 8-12.

4. Зыков С.В. Конституционное обеспечение прав на интеллектуальную собственность // Обзор гуманитарных и социальных исследований в XXI веке. – Новосибирск, 2004. – С. 163-166.

5. Гаврилов Э.П. Конституция и ГК РФ как основные источники права интеллектуальной собственности // Патенты и лицензии, 2005. – № 5. – С. 2-3.

6. Intellectual Property Rights and Human Rights // Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights, fifty-second session. Agenda item 4,E/CN.4/SUB.2/2000/7. Adopted 17 august, 2000.